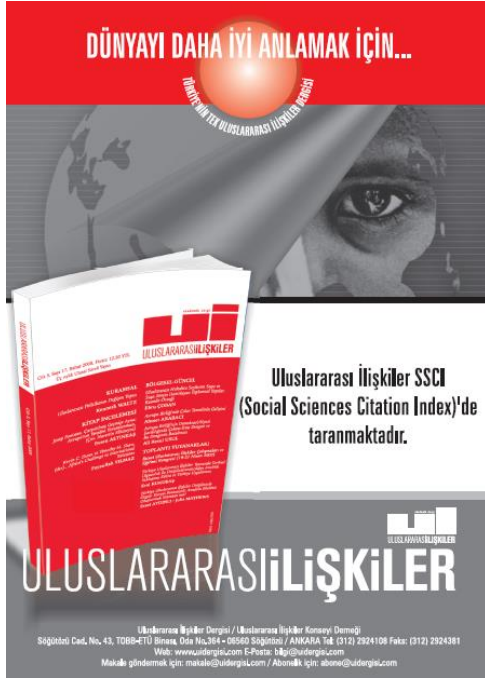

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com.tr

Web: www.uidergisi.com.tr

KİTAP İNCELEMESİ

Audrey Kurth CRONIN, How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns

Haldun YALÇINKAYA*

* Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü,
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayımlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

How Terrorism Ends: Understanding the Decline and Demise of Terrorist Campaigns

Audrey Kurth CRONIN

Princeton University Press, Princeton ve Oxford, 2009, 311 sayfa. ISBN 978-0-691-13948-7

Haldun YALÇINKAYA

*Doç. Dr., Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara.
E-posta: haldun.yalcinkaya@gmail.com*

“Terörizm nasıl sona erer?” sorusu yirmi birinci yüzyılda artış gösteren şiddet olaylarına karşı en çok dile getirilen sorulardan birisidir. Audrey Kurth Cronin bu soruyu başlığına aktardığı kitabı ile yanıtıyor. Cronin’in, Oxford Üniversitesi Savaşın Değişen Niteliği (*the Changing Character of War*) Projesinde çalışırken hazırladığı *How Terrorism Ends* (Terörizm Nasıl Sona Erer) başlıklı kitabı, 2009 yılında yayımlanmasına rağmen halen Türkçeye çevrilmemiştir. Terörizmin sona ermesine ilişkin alternatifleri net bir şekilde sunan kitabın önemi her geçen gün artırmakta ve kitap terörizm literatüründe önemli bir yer işgal etmektedir.

Cronin’e göre her terörizm dalgasının tek bir ortak özelliği bulunmaktadır: terörizm bir gün bir şekilde sona erer. Esasen Cronin’in 2003-2009 yılları arasında altı yıl süren araştırmasının çıkış noktasını da tam olarak bu husus oluşturmuştur. Kitabı için gerçekleştirdiği çalışmada “mademki her terörist dalga bir gün sona eriyor,” argümanı üzerinden ilerleyen ve o halde “nasıl?” “ne zaman?” ve “neden?” sona eriyor sorularının yanıtını aramaya başlayan yazar, her terörist dalganın ortalama ömrünün sekiz yıl olduğunu tespit ediyor. Cronin, bu sorunsalı çözmek için önce terörizmi kavramsal düzeyde tanımlıyor; daha sonra kullandığı veri setindeki olayları nitel ve nicel olarak inceliyor.

Cronin’in kavramsallaştırmasına göre terörizm, terörist örgütler ve devlet arasında süregiden iki taraflı bir olay değildir. Terörizm, terörist örgütler, devlet ve izleyiciler arasında geçen üç taraflı bir vakadır. Devlet terörist örgütün saldırılarının hedefinde olmasına rağmen asıl korku bu olayı izleyenlere iletilir. Bu kavramsallaştırma çerçevesinde Cronin’e göre terörizmin nasıl bitebileceği ancak bu üç aktör arasındaki dinamik ilişki incelenerek tespit edilebilir. Kitap içindeki incelemesinde yazar, bu kavramsallaştırmasını analizlerinde esas almıştır.

Cronin, ayrıca, oldukça geniş bir veri seti ile yaptığı çalışmada terörist dalgaların sona ermesine dair altı alternatif senaryo tespit etmiştir. Bunlar:

1. Örgütün liderini tutuklama veya öldürme (Lidersiz bırakma-*decapitation*).
2. Örgütün meşru yasal zemine çekilmesi (Görüşme-*negotiation*).
3. Örgütün hedeflerine ulaşması (Başarı-*success*).
4. Örgütün içeriden çökmesi ya da kitlesel desteğin kaybı (Başarısızlık-*failure*).
5. Örgütün büyük bir güç ile yenilmesi (Bastırma-*repression*).
6. Örgütün terörizmden başka şiddet yöntemlerine dönüşümü (Dönüşüm-*reorientation*).

Cronin'in terörizmi kavramsallaştırdığı üçlemesi ve terörizmin bitmesine ilişkin tespit ettiği altı alternatif senaryo kitabın içeriğini oluşturmaktadır. Cronin altı farklı senaryoyu kitabının birer bölümü haline getirmiş ve bu altı bölümün her birinde örgüt, devlet ve izleyici üçgeni kavramsallaştırması çerçevesinde terörizmin nasıl sona ereceğinin yanıtını aramıştır. Kitapta bahse konu altı bölüme ilaveten bir yedinci bölüm vardır ve bunun da başlığı “*El-Kaide* nasıl sona erer?” olup, bu sorunun yanıtını örnek olay çalışması yaptığı *el-Kaide* üzerinden bu bölümde aramaktadır. Bu bölümlere ilaveten, Cronin'in metodolojisini anlattığı giriş ve bulgularına ilişkin analizini sunduğu sonuç bölümü kitabı tamamlamaktadır. Ayrıca, kitabın sonunda oldukça detaylı bir ekler bölümü bulunmakta olup, bu sayede araştırmacıların yazarın kullandığı nitel ve nicel kaynaklara erişiminin mümkün olması faydalıdır.

Kitapta altı farklı senaryonun ele alındığı bölümlerde, farklı terör olayları ele alınmıştır. Bunu mümkün kılan ise Cronin'in MIPT (*Memorial Institute for the Prevention of Terrorism*) isimli 1968 yılından itibaren yaklaşık 457 terörist örgütünü inceleyen veri setini kullanmasıdır (sayfa 207). Bu veri seti Cronin'in belirttiği üzere daha sonra Maryland Üniversitesinde (ABD) yer alan START (*Study of Terrorism and Responses to Terrorism - Terörizm ve Terörizme Verilen Tepkiler Çalışmaları*) isimli merkeze aktarılmıştır.

Kitabın ortaya koyduğu belki de en önemli husus, her terörist dalgayı sona erdirecek tek bir yöntemin mevcut olmadığıdır. Bunun da ötesinde terörizmi sona erdirmek için bu yöntemlerin birden fazlasını bir arada kullanmanın daha doğru bir yaklaşım olacağı tespiti de yapılmıştır. Aslında bu özelliği ile kitap tanımlamalardan ziyade terörizmin sona erdirilmesine ilişkin reçeteler sunmaktadır ki bu kitabın klasikleşmesini sağlayan husustur.

Terör örgütlerini lidersiz bırakmak (*decapitation*) kitapta analiz edilen ilk yöntemdir. Şüphesiz terörizmle mücadele eden devletlerin terörizm dalgası yaşanırken üzerine yoğunlaştıkları ilk hedef, genelde örgütlerin liderleri olmaktadır. Liderin hedef alınmasının ardındaki beklenti, örgütün destekçilerinin liderin öldürülmesi ya da tutuklanması sonrası örgütten desteklerini çekmesidir. Tarihi örnekler liderin tutuklanmasının sonuçlarının, öldürülmesinden daha verimli olduğunu göstermektedir. Liderin öldürülmesi lideri ölümsüzleştirerek sonuçta daha büyük bir terör dalgası yaratma kapasitesine sahiptir. Ancak liderin tutuklanması dahi tek başına bir “sihirli değnek” değildir (sayfa 32). Buna rağmen terör örgütünün liderinin tutuklanması ya da öldürülmesi sayesinde terörizmi sonlandırmak mümkün iken; bir diğer olasılık örgütün yeni liderinin ya da lidersiz örgütün bölünmesinin yarattığı daha büyük terör dalgası olabilmektedir.

Görüşmeler (*negotiation*) yoluyla terörizmin sona erdirilmesi yazarın incelediği ikinci alternatiftir. Bu hususta çözümü aranan ilk sorun, devletlerin ve terör örgütlerinin neden masaya oturmayı kabul ettikleridir. Cronin, siyasal amaçlarını eylemleriyle gerçekleştirebiliyorlarsa teröristleri görüşme masasına getirmenin güç olduğu tespitini yapmaktadır. Öte yandan, teröristleri görüşme masasına oturmaya iten motivasyon örgütün algıladığı tehdidin seviyesidir. Görüşmeler yoluyla terörizmin bitirilmesi yönteminin kısa süre içerisinde başarılı olabilmemesinin çok nadir gerçekleştiği; genelde başka yöntemlerle desteklenmesi gerektiği hususu dikkate değer bir tespittir. Ayrıca yazar, görüşmelerin çatışmaları hemen bitirmesi beklentisinin gerçekçi olmadığını da vurgulamaktadır (sayfa 71). Cronin'in görüşmelerin başarıya ulaşması için gerekli kritik noktaları açıkça belirtmesi bu bölümün değerini artırmaktadır.

Oldukça ender bir durum dahi olsa terör örgütünün hedeflediği noktaya ulaşarak başarıya (*success*) ulaşması sayesinde terörizmin sonlanması söz konusudur. Cronin'e göre terör örgütlerinin

sadece yüzde beşi hedeflerine ulaşabilmektedir (sayfa 93). Tabii yazar başarının kıstaslarını detaylı bir şekilde tanımladığı bölümde bunun oldukça nadir görülen bir durum olduğunu; ama imkânsız da olmadığını özellikle vurgulamaktadır. Dolayısıyla araştırmacılar açısından terörizmin sona ermesinde bu alternatif göz ardı edilmemelidir.

Başarısızlık (*failure*) terörist örgütlerin karşılaşması olası bir diğer alternatif sondur. Esasen terör örgütlerinin başarısızlığa düşmemesi oldukça zor bir husustur. Çünkü örgüt için gereken organizasyonu yapabilmek, destekçiler bulabilmek ve daha da önemlisi onları örgüt çatısı altında muhafaza etmek oldukça güç bir durumdur. Öte yandan, herhangi bir örgütün eylemleri esnasında sivillere zarar vermesi destekçilerinin kaybolmasına ya da azalmasına neden olabilir. Örneğin 1998 yılından RIRA'nın (*Real Irish Republican Army*) Kuzey İrlanda-Omagh'da 29 sivil öldürmesi ya da Amman'da 2005 yılında *el-Kaide*'nin 60 masum sivil öldürmesi bu iki örgütün bu ülkelerdeki desteği kaybetmelerine neden olmuştur. Bunun da ötesinde, başarısızlığa neden olabilecek hususlar kitabın ilgili bölümünde eylemlerdeki taktik hatalar, örgütün davasını ikinci ve üçüncü kuşaklara aktaramaması, üyelerin yaşadığı tükenmişlik duygusu, bireysel ayrılışlar veya ihanetler ile ufak gruplara ayrılmak şeklinde sıralanmıştır. Tarihi incelemede başarısızlıktan sona eren hatırı sayılır miktarda terörizm dalgası bulunmaktadır (sayfa 110-112).

Terörizme karşı güç kullanarak bastırma (*repression*) devletlerin öncelikle ve sıklıkla başvurduğu yöntemlerin başında gelmektedir. Ancak, Cronin'in tespitlerine göre, aşırı güç kullanma nadiren başarıya ulaşmaktadır. Çünkü terör örgütleri genelde devletin kullandığı gücü devletin kendisine karşı döndürme stratejilerine dayanarak tasarlanmışlardır (sayfa 141). Dolayısıyla aşırı güç kullanma devlet açısından olumlu değil, tersine olumsuz yönde bir etki yaratmaktadır. Güç kullanarak bastırma yöntemi terör örgütlerini ortadan kaldıracaktır. Fakat özellikle demokratik değerlerden ödün verebilen otokrasilerde uygulanabilen bu yöntemin bedeli ürkütücü olabiliyor. Rusya ve Peru'da ileri seviyede güç kullanmanın örnekleri görülmüş olup; nihayetinde çok sayıda masumun bu yöntemden zarar görmesi söz konusu olmuştur. Demokratik devletlerin terörizme karşı asker veya polis kuvvetleri ile güç kullanmasının pratikte birçok zorluğu bulunmaktadır (sayfa 144). Bu ise bir ikilem yaratmaktadır. Dolayısıyla güç kullanarak bastırma yönteminin üzerinde hassasiyetle durulması gerektiği Cronin tarafından vurgulanmaktadır.

Cronin'in terörizmi sona erdirmek için ele aldığı son alternatif dönüşüm (*reorientation*) başlıdır. Buna göre, eğer terörist örgüt yöntemini terörizmden organize suç, isyan, ayaklanma, kalkışma ve hatta savaşa varan değişik biçimlere dönüştürürse; terörizm de dolayısıyla sona ermiş olacaktır. Temelde burada bahsedilen şiddetin terörizmden başka bir biçime dönüşmesidir. Bu başlıkta ortaya konan acı gerçek, terörizmin sona ermesinin her zaman "barış"ın başlaması anlamına gelmediğidir (sayfa 146).

Cronin, kitabın son bölümünde terörizmin sona ermesi için tespit ettiği altı alternatifini örnek olay şeklinde ele aldığı *el-Kaide* için tartışmaktadır. Bu tartışma, kitabın sistematüğünü tam olarak yansıtmakta ve hatta bir çok farklı örgüt için lisansüstü tezlerde uygulanabilecek bir yöntem sergilemektedir. 2009 yılında basılan bir kitapta yazarın *el-Kaide*'nin nasıl sona erdirileceğine dair analizinde oldukça enteresan ve isabetli hususlara yer verdiği görülmektedir. Şöyle ki Cronin, *el-Kaide*'nin lidersiz bırakma (*decapitation*), örgütün başarılı olması (*success*) ve örgütün güç kullanarak bastırılması (*repression*) yolları ile sona erdirilmesini mümkün görmemiştir. Nitekim 2 Mayıs 2011'de yapılan bir operasyonla Osama Bin Ladin'in öldürülmesi sonrasında da örgütün faaliyetlerine devam etmesi, Cronin'in analizinin ne kadar isabetli olduğunu göstermektedir. Kaldı ki örgütün güç kullanılarak

bastırıldığını ya da örgütün başarıya ulaştığını söylemek zaten olası değildir. Cronin *el-Kaide*'nin sona erdirilmesi için; görüşmeler yapılması (*negotiation*) örgütün kendisinin başarısız olması (*failure*) ve örgütün şiddetinin dönüştürülmesi (*reorientation*) seçeneklerinin sonuç alabileceğini belirtmektedir. Cronin'in örgüte karşı tek bir yöntem yerine karma bir sistem önermesi önemlidir. Açıkçası 2014 yılından itibaren eylemleriyle dünya kamuoyunda ses getiren Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) adlı terör örgütünün *el-Kaide* ile aynı ideolojik tabana hitap etmesi akıllara İŞİD'in ortaya çıkışında Cronin'in tespit ettiği dönüştürme stratejisinin etkisinin olup olmadığı sorusunu getirmektedir.

Kitapta terörizmi sona erdirmek için terörizmin finansmanının ve lojistik desteğinin engellemesi ile alakalı bir yöntemin yer almaması ise bir eksiklik. Aslında kitabın son kısmında *el Kaide*'yi bitirmenin bir yolunun da örgütün siyasal ve lojistik bağlantılarını kırmak ile radikalleşme sürecini engellemek olduğu belirtilmektedir (sayfa 196). Bu çerçevede yazarın bu eksikliğe vakıf olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bahse konu eksikliğin araştırmada kullanılan veri setinde bu hususlara ait bir verinin yer almamasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Cronin'in *How Terrorism Ends* başlıklı kitabı, basıldığı 2009 yılından itibaren terörizmin hala sonlanmadığı ve yakın bir gelecekte sonlanacağına dair bir emare olmadığı düşünüldüğünde, güncel bir sorunsalı konu almaktadır. Bu çerçevede gündelik hayatı sürekli etkileyen terörizmin nasıl sona erdirilebileceğine dair önemli çözümler sunan bu kitap, karar alıcılar için vazgeçilmez bir eser niteliğindedir. Ayrıca, gerek yazarın kullandığı veri setine ulaşım imkânı ve gerekse *el-Kaide* dışındaki terör örgütlerinin de yarattığı terörizmi bitirmeye dair yol haritası sunması araştırmacılar açısından birçok yeni araştırmanın ilk sayfasını açmaktadır.